

מסע אל תוך עצמך

פרק 02

מי אנחנו בעצם

שבת
מסע הולמא

OLAMI MENTORSHIP

מה לומדים היום?

במסגרת סדרת 'מסע אל תוך
עצמך' נגענו מעט
בסוגיות של זהות, גורל וייעוד.

בשיעור היום נצלול יחד
לאחת הסוגיות המשמעותיות
ביותר: החינוך. כיצד מזהים
פוטנציאל?

מה תפקידו של מחנך? מי
יחנך אותנו?

לימוד מהנה ומועיל!

מחנכים וחינוך

מהו 'חינוך'?

מה תפקידו של מחנך?

עד מתי אפשר להתחנך?

חינוך לנער

על פי דרכו
גם כי יזקין
לא יסור ממנה
(משלי, כב, ו)

אנתחיק יחד

מה פירוש המילה 'חינוך'?
מיהו 'נער'?
מהי 'דרכו'?

כיצד מחנכים על פי דרך?

לא יסור 'ממנה' זה לשון נקבה. למה הכוונה?

מבחן הדרך

חד, ויש ששכלם ישר בלתי מחדד,
וצריך ללמדם כפי ההכנה שנמצא
בו, **ובין במעשים**, יש שמוכן
לאמנות מיוחד, ולמדה מיוחדת,
ויקבל אותה בקל.

וזה יכר בהנער **לפי התשוקה,**
ולפי מה שמשתדל בעצמו באיזה
דבר מיוחד, צריך לחנכו לפי דרכו
ולפי הרושמים שיש בו אל מה
שהוא מוכן אליה, שאז "לא יסור
ממנה גם כי יזקין", לא כן אם
יחנכהו אל מה שהוא זולת טבעו
(מלבי"ם).

"חנה לנער על פי דרכו", מצוה ב'
דברים:

א "שיחנכו את הנער", והוא
שירגילנו מנעוריו אל השלמות, אם
בדעות, אם במעשים ובמדות, כי
ההרגל שירגל בנעוריו, יעשו בו
חקוי עצום ורשם שמור בנפש לא
יסור גם לעת זקנה, לא כן החנוך
שיתחנה בגדלותו אין החקוי קבוע
בנפש, וימוש ממנו לעת זקנתו,

ב מצוה שיהיה "החנוך ע"פ
דרכו" כי כל אדם מסגל מטבעו
לענין אחר, **בין בדעות** יש שמוחם

אחרים יחזקו

כיצד מזהים את ה'דרך'
איך אדע במה אני טוב?

הכר את הכותב

בשקפים הבאים נלמד דברים מתוך ספרו של רבי קלונימוס קלמיש שפירא - האדמו"ר מפיאסצנה (י"ט באייר ה'תרמ"ט - ד' בחשוון ה'תש"ד).

הרב שפירא היה אדמו"ר פולני אשר נודע כהוגה חסידי דגול והתפרסם בזכות חיבוריו בתחום החינוך החסידי, בהם "חובת התלמידים".

בתקופת הכיבוש הגרמני שהה בגטו ורשה והמשיך לדרוש לקהל חסידי. הדרשות שאמר בפני חסידיו קובצו לספר 'אש קודש' וניתן ללמוד מהן על התהליך

שעברו החסידים בגטו, מהגירוש ועד ההפנמה.

האדמו"ר עשה מאמצים רבים בגטו לשמור על שמירת המצוות. כך, למשל, עשה מאמץ עליון לאפשר גישה של נשים למקווה טהרה, אפיית מצה בפסח, קיום ברית מילה, ועוד. לאחר מרד גטו ורשה, בניסן ה'תש"ג, גרש הרבי עם היהודים שנותרו בחיים למחנה הריכוז טרוניקי, ליד לובלין. האדמו"ר נרצח בחשוון ה'תש"ד, יחד עם שאר יהודי המחנה, במסגרת מבצע "חג הקציר" (Erntefest) שערך האס.אס.

לגלות את הכח

התחלתו אם כבר יכול הוא את
אמנותו, גם על הבית כשמתחילים
לבנותו לא יפול הלשון חנוך
הבית, רק על מי שבא ללמד
עצמו אומנות ועל תשמיש הבית
שכבר נבנה נופל לשון חנוך... על
ההכשרה אשר נמצאה בכח
בקרב האדם למלאכה זו או זו, ועל
הכשרת הבית והכלי לתשמיש זה
או זה, נופל לשון חנוך.

וכשנאמרה תבה זו על חנוך הבנים,
אז הכונה היא לגדל ולפתח את
טבעו והכשרתו של הילד שנמצאה
בו במדה קטנה או בכח או בהעלם
לבד ולגלותה
(חובת התלמידים, הקדמה).

כי את תבת 'חנוך' מפרש רש"י ז"ל
(בדברים כ, ה) על הפסוק:
"בנה בית ולא חנכו" – 'חנוך לשון
התחלה', עד כאן לשונו...

ופשוט שלא על כל התחלה
יאמר לשון חנוך. אבל בפרשת
לך (בראשית יד, יד) מפרש רש"י
לנו יותר וזה לשונו: "'חניכיו' וכו' –
שחנכו למצוות, והוא לשון התחלת
כניסת האדם או כלי לאמנות שהוא
עתיד לעמד בה, וכן "חנוך לנער",
"חנכת המזבח", "חנכת הבית" עד
כאן לשונו.

אבל אף על האמן המתחיל
במלאכה לא יאמרו לשון חנוך על

מהו הניצוץ?

אחד צווי אחד, עשו כף או כף, כי לא בתלמיד או בבן, רק בו, במצוה בלבד הדבר תלוי, הוא יצוה וזהו הוא הכל.

אבל המחנך שרוצה לגלות את נשמת התלמיד הטמונה והגנוזה בו... **מכרח הוא להרכין את עצמו אל התלמיד המתחנך על ידו, ולחדר אל תוך קטנותו ונמיכותו, עד אשר יגיע אל ניצוץ נשמתו הגנוזה אף נעלמה ולהוציאה, ולהצמיחה ולגדלה** (חובת התלמידים, המשך).

אבל שלמה המלך לא את תכלית החנוך בלבד הודיענו, שתכליתו להביאו אל גם כי יזקין לא יסור ממנה, רק גם את האפן והאמצעי איך לבא אליו באר לנו במלים "חנך לנער על פי דרכו", שזה הוא העקר.

כי המצוה והמרגיל בלבד, אינו צריך לתן לב אל הבן והתלמיד, לדעת את טבעם ושכלם וכו', עליו רק לצוות עשה כף או כף ודי לו, גם אינו מרגיש חוב בעצמו לטפל בכל תלמיד ותלמיד בפני עצמו, יוכל הוא לצוות להרבה תלמידים בני גיל

אין ילד רע

אין מדה וטבע רע בהחלט בילד ישראל
 – הורונו קדושי ישראל הבעל שם טוב
 ותלמידיו אחריו זצ"ל, **רק שצריכים**
לדעת איך לשמש בהם ולגדלם. למשל
 אם יש לפניו תלמיד במדת עקשנות
 שהיא רעה, וסובל המלמד ממנו הרבה,
 יתבונן והיה כאשר יתגדל ויקבל על
 תורה ועבודת ד', כמה תהיה כל עבודתו
 בעקשנות ובמסירות נפש, לא קל ולא
 הפכפך יהיה...

ואם יראה תלמיד במדת הכעס, הן
 אמת שבאפן זה שהנער משמש עתה
 במדת כעסו רעה היא עד מאד, אבל
 האם בשביל זה יכולים להחליט עליו

לאמר שרש פרה ראש ולענה בו נמוך
 וגרוע הוא בטבעו?

והאם יכולים לשער מראש את גדל
 התועלת אשר יכול המנהל והמחנך
 להוציא מן רעת כעס הכעסן, כאשר
 יחדר אל קרבו ויקרבהו וילהיב את
 לבו ונפשו שיהיו מסורים לד'. לאש של
 מעלה יתהפך כעסו, כל מעשה עבודה
 אשר יעשה כגחלי אש יתלהבו, וכל
 דבוריו אשר ידבר לד' בתורה ובתפלה
 בקול חוצב להבות אש ירעם (חובת
 התלמידים, המשך).

 מבט יסיר

כיצד נוכל למנוף לטובה תכונות שליליות?
 האם יש לך דוגמה לאופן בו תכונה שנדמית
 שלילית הפכה לסיפור של הצלחה?

מה גדל בגינה?

אם נותנים לילד לצמח ולגדול מבלי לבנות אותו
- יוצא פרא אדם

אם בונים את הילד מבלי להתחס לכח
הצמיחה שבו - עושים ממנו רובוט

הצרוף של שני הדברים יחד, של כח הצמיחה
ומעשה הבנין - זהו החנוך

(הרב שלמה וולבה, זריעה ובניין בחינוך)

חוביק אז כה

מהו מעשה ה'בנין'?
כיצד ניתן לבנות תוך שימת לב
לאישיות ולכח הצמיחה?

בכל שעריך!

שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֶּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ
אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
(דברים טז, יח).

הפסוק כפשוטו:

שופטים ושוטרים - שופטים דיינין הפוסקים את הדין.
ושוטרים - הרודין את העם אחר מצותן שמכין וכופתין
במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט
בכל שעריך - בכל עיר ועיר

מהם השערים שלי?

שעריך הם כל אברי הגוף, שהם העיניים ואזניים פה ידים ורגליים, וצריך לתת עליהם שופטים ושוטרים (שפתי כהן על התורה)

רבי מרדכי הכהן היה מקובל ומחבר הספר שפתי כהן על התורה. התגורר בצפת ובהמשך גורש ונדד לארם צובא. ספרו, "שפתי כהן", הוא פירוש לתורה על דרך רמז וסוד.

מזכירי עז כה

מי הם ה'שוטרים' וה'שופטים'
שניתן להעמיד על פתחי שערינו?

שערי הנפש

... שערי הנפש הפנימיים הם מידותיו של האדם ותכונות נפשו ורצונותיו, שהם השערים למעשיו בפועל, שכל מעשה שאדם עושה יש פתח שמביאו לכך, ואלה תכונות נפשו...

... "ועבודה זו היא עבודה תמידית המוטלת על יהודי בכל המצבים שהוא נמצא, שנאמר 'שופטים ושוטרים תיתן לך בכל שעריך', בכל שעריך, היכן שאתה נמצא, בכל מצבי הנפש שלך, הן כאשר הלב פתוח והן כאשר הלב סגור, תמיד תעסוק בעבודת המידות..."
(נתיבות שלום, פרשת שופטים).

אבני דרך

נשוב להתחלה...

מהו 'חינוך'?

מה תפקידו של מחנך?

עד מתי אפשר להתחנך?

וגם...

איך אוכל להביא את נקודות

החוזקה שלי לידי ביטוי?

תודה רבה!

OLAMI MENTORSHIP